

Ortaokul Öğrencilerinin Dikkat Performansının İncelenmesi

İlkay ORHAN

Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antalya. ORCID ID: 0000-0002-4875-2784

Öz

Dikkat, bireyin bilgilenebilmesi için en önemli zihinsel süreçlerden biridir. Dikkat, bireyin beceri kazanmak ve uygun davranış alışkanlıkları oluşturmak için çeşitli uyarınlara seçmesini sağlar. Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin dikkat performansını sınıf düzeylerine ve spor yaşlarına göre değerlendirilmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul düzeyinde toplam 131 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada d2 dikkat testi kullanılarak öğrencilerin dikkat performansı işlenen toplam madde sayısı (TM), toplam hata (H), hata yüzdesi (%H), toplam madde – hata sayısı (TM-H) ve konsantrasyon performansı (KP) değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin sınıflara göre puanları değerlendirildiğinde 5 ve 8. sınıflar arasında H, %H, TM-H ve KP açısından $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark vardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yaşına göre TM, H, %H, TM-H ve KP puanları değerlendirildiğinde TM sayısında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark yoktur. Toplam hata puanları arasında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark vardır. Hata yüzdesinde üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark yoktur. TM-H sayısında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark vardır. Üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında konsantrasyon performansı açısından anlamlı fark vardır. Sonuç olarak öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça dikkat performansının arttığı ve spor yapma süresinin dikkat performansını olumlu etkilediği söylenebilir.

Orjinal Makale

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 25.05.2020
Kabul Tarihi: 23.06.2020
Online Yayın Tarihi: 24.06.2020

Anahtar kelimeler: Dikkat, Spor,
Dikkat Testi.

Examining Attention Performance of Secondary School Students

Abstract

Attention is one of the most important mental processes for the individual to be informed. Attention allows the individual to choose various stimuli to gain skills and develop appropriate behavioral habits. The aim of this study is to evaluate the attention of middle school students according to their class levels and sports ages. The research group consists of 131 students at the secondary level. In this study, students' attention levels were evaluated using the d2 attention test, the total number of items processed (TM), the total error (H), the percentage of error (H%), the total item - number of errors (TM-H) and concentration performance (KP). According to the findings of the research, when the scores of the students are evaluated according to the classes, H, % H, TM-H and KP are significantly different between 5 and 8 grades. When the TM, H, % H, TM-H and KP scores of the students participating in the research are evaluated, there is no significant difference in the number of TM between the three-year athletes and those who have been doing sports for four years or more. There is a significant difference in the number of H between the two groups. When % H is evaluated, there is no significant difference between the two groups. There is a significant difference in the number of TM-H between three-year athletes and those who have been doing sports for four years or more. There is a significant difference in KP scores between the same groups. As a result, it can be said that as the class level increases, student's attention performance increase and the duration of doing sports affects the development of attention performance.

Original Article

Article Info

Received: 25.05.2020
Accepted: 23.06.2020
Online Published: 24.06.2020

Keywords: Attention, Sport,
Attention Test.

GİRİŞ

Dikkat, bireyin bilgisinin büyümesi için en önemli zihinsel süreçlerden biridir (Hijazi, 2013). Ayrıca bireyin beceri kazanmak ve uygun davranış alışkanlıkları oluşturmak için çeşitli duyuşal uyarınları seçmesini sağlar (Orhan ve ark., 2018). Elbette öğrenme hemen gerçekleşen bir olgu değildir bazen uzun bir süreç içinde gerçekleşir. Öğrencinin bir uyarın ile karşılaşması, onu fark etmesi, alması, işlemeş ve depolaması temel süreçlerdir. Günümüzde kabul görmüş öğrenme modelleri dikkatin öğrenmeyi başlatan bir kavram olduğunu belirtmektedirler (Öztürk, 1999).

Okul çocuklarının ilgi ve becerileri doğrultusunda yönlendirilmeleri önemlidir. Spor alanında da diğer alanlarda olduğu gibi konsantrasyon, dikkat gibi unsurlar birey olma süreçlerini etkilemektedir. Bu unsurların arasında dikkatin önemi öğrenme sürecinin artarak devam etmesi açısından büyüktür. Dikkatini toplayabilme becerisi ve bunun sürekliliğini sağlamak spor alanında da önemli bir performans unsurudur. İnsanın doğasını anlayabilme sürecinde dikkatin önemli bir yeri vardır. Aynı zamanda bireyin yaşamındaki başarılarında da rolü vardır. Dikkati odak noktaya toplayamamaktan kaynaklanan sorunlarla çocuklukta sıklıkla karşılaşılır (Gözalan, 2013).

Dikkat, ev işlerinde, kalabalık ortamda yürüme gibi günlük aktivitelerin çoğunda olduğu gibi, iş ve okul yaşamında da bilişsel fonksiyonların en önemli parçalarından biridir. Dikkat, bireyi içsel ya da dışsal olarak uyarının farkında olmak olarak tanımlanabilir. Çevredeki uyarınların çoğu duyularımızla yakalanır ama hepsi algılanmaz. Dikkat, beyine giren bütün bilgileri bilinçsiz ancak ısrarlı biçimde inceler. İncelenenlerden ilgisiz gördüklerini dışlar ve seçilmiş birkaç uyarını bilincine kabul eder (Karaduman, 2004; Yantis, 1993). Her duruma özel koşullara göre, diğerlerinden seçilerek ayrılan ve üzerinde durulan uyarınlara değışebilir. Bu da dikkatin organizmayı yönlendirip yapılandırdığını göstermektedir (Gözalan ve Koçak, 2014).

Dikkat, algılamada önemli bir konudur. Dikkati odaklamak algısal süreçler için en kolay ulaşılabilecek bilgileri belirler (Levitin, 2002, 148). Dikkat, bilişsel sistem aracılığıyla bilgi akışında bir darboğaz yaratır, bazı bilgileri filtreler ve diğer bilgilerin alınma sürecine izin verir (Cherry, 1953). Dikkatin ana işlevlerinden biri, gürültülü bir görsel ortamda belirli nesnelere bulmanıza yardımcı olmaktır. Dikkat öncesi işlem, algısal girdinin farkına varılmadan önce bilinçdışında hızlı bir şekilde belli işlemlerden geçirilmesidir (Levitin, 2002, 153). Rapp (1982), dikkat süresinin yaşa bağlı olarak arttığını ve bu sürenin 10 yaşında 20, 14 yaşında da 30 dakikaya çıktığını belirtmektedir. d2 Dikkat Testi kısa sürede uygulanabilen bir testtir ve yaşa bağlı testin geçerliğini etkilememektedir.

Spor alanı için de dikkatin önemli rolü olduğu düşünölmektedir ve sporcuların performansını belirleyen unsurlardan birisi de ilgili noktaya dikkatini yoğunlaştırabilmesidir. Sporda iyi performansla ulaşmak için dikkat ve karar verme stratejileri antrenör ve sporcular için önemli özelliklerden ikisi olarak düşünölmür. Bu, özellikle kısa bir zaman diliminde çok fazla bilgiyi

işlemeyi gerektiren spor becerilerinde daha da önem kazanır (Çağlar ve Koruç, 2006). Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin dikkat performansının sınıf düzeyine ve spor yapma süresine göre incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

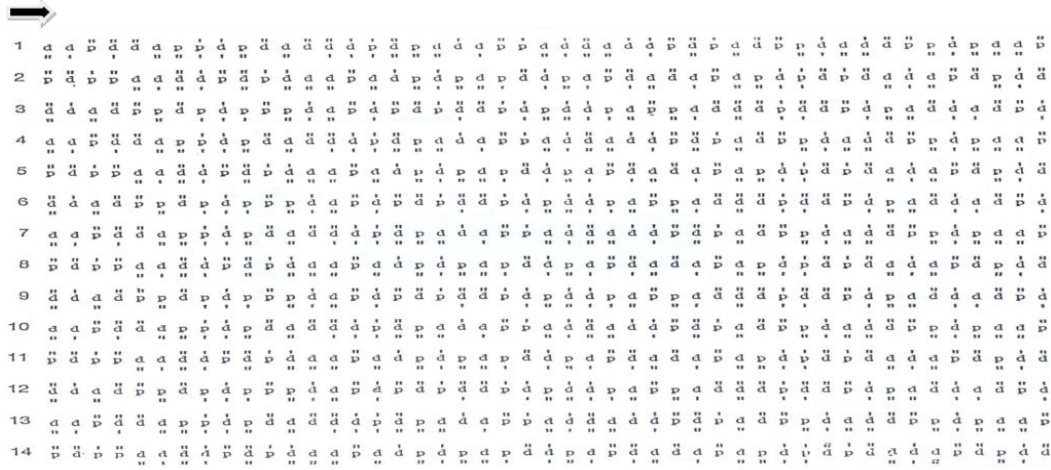
Araştırmaya gönüllü olarak ortaokul düzeyinde 5.sınıftan 22, 6.sınıftan 33, 7.sınıftan 33 ve 8.sınıftan 43 olmak üzere toplam 131 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve lisanslı olarak spor yapma süreleri kişisel bilgi formuna öğrenci tarafından kaydedilmiştir. Lisanslı olarak spor yaptığını bildiren 55 öğrenci 3 yıl ve daha az spor yaşına sahip olanlar ve 4 yıl ve daha fazla spor yaşına sahip olanlar olarak sınıflandırılmıştır.

d2 Dikkat Testi: Amacı sürekli dikkat ve görsel tarama becerisini değerlendirmek olan (Spren ve Strauss, 1998) testi Brickenkamp 1962 yılında geliştirmiştir (Brickenkamp, R.,1994). Bu test seçici dikkat ve zihin konsantrasyonunun ölçümüdür. Test yönergesinde dikkat ve konsantrasyon, performans yönelimli, uyararı seçmek için sürekli odaklanma olarak kullanılır (Brickenkamp ve Zillmer, 1998). Çağlar ve Koruç (2006) dikkati performans açısından ölçen d2 dikkat testinin Türk sporcuları için geçerliliğini ve güvenilirlik belirlemek için yaptıkları araştırmada testin geçerliliğinin ve güvenilirliği yüksek olduğunu, araştırmalarda ve uygulama alanlarında kullanılabileceğini bildirmişlerdir. Diğerleriyle kıyaslanınca d2 dikkat testinin kısa süreli olması, gruplara uygulanabilmesi, yüksek oranda güvenilirliği bu testin avantajları arasında gösterilmektedir (Toker, 1993).

Testte kayıt amaçlı kişisel bilgi ve performans sonuçlarını yazma alanı bulunmaktadır. Testte bir deneme bölümü bulunmaktadır. Her satırda işaretlenmiş 47 harf bulunan toplam 14 satır vardır (Şekil 1). Her satırda 1-4 arası küçük virgül işareti olan p ve d harflerini içeren 16 farklı işaret vardır. Testte birey satırdaki doğru olmayan harfleri göz ardı ederek iki işaretli d harflerini bulup üstünü çizmek için tarama yapar. Test sınıf ortamında grup olarak uygulandı ve her satır için 20 saniye zaman verildi. Değerlendirmede toplam madde (TM), doğru olan ya da olmayan tüm işaretlenenlere ilişkin performans ölçümüdür. Hata (H), işaretlenmeyen doğrular ve yanlış işaretlenenlerin toplamını kapsar. Yüzde hata (%H), performansı niteleyici olarak ölçen bir parametredir. Seçilen tüm maddeler içinde yapılan hata oranıdır. Hata oranı azaldıkça, doğruluk, nitelik ve direyin dikkat performansı artar. Hatanın toplam maddeye oranı ile bulunur. İşaretlenen doğrular (TM-H), taranan toplam madde sayısından toplam hata puanının çıkarılmasıyla bulunur ve doğruların sayısını vermektedir. Konsantrasyon performansı (KP), doğru olarak işaretlenen madde sayısından yanlış işaretlenenlerin çıkarılması ile elde edilir ve ayırmadan her harfi işaretleme ya da ilgisizce çözümlenme gibi durumlarla bozulmaz. Doğru performans ve hızın birlikte koordinasyonuna dair iyi bir sonuçtur (Brickenkamp ve Zillmer, 1998; Spren ve Strauss, 1998; Çağlar ve Koruç, 2006).

Şekil 1. d2 dikkat testi.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma sırasında elde edilen veriler SPSS İstatistik 23 paket programında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin dikkat puanlarının farkları sınıf düzeyinde tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) ile değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yaşına göre 3 yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ve 4 yıl ve daha fazla spor yaşına sahip olanlar olarak sınıflandırılarak gruplar arasındaki fark t testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar 0,05 anlamlılık düzeyi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre TM, H, %H, TM-H ve KP ortalama, standart sapma ve aralarındaki farkın anlamlılığı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Sınıflara göre TM, H, %H, TM-H ve KP Anova sonuçları.

	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Tukey
TM	5	22	150,77	59,28	2,048	0,110	
	6	33	175,67	51,23			
	7	33	160,64	32,43			
H	5	22	170,91	44,44	3,051	0,031*	8>5
	6	33	145,94	48,31			
	7	33	151,36	42,38			
%H	5	22	1,67	2,01	2,741	0,046*	8<5
	6	33	1,07	1,30			
	7	33	1,04	0,55			
TM-H	5	22	-20,14	90,97	2,987	0,034*	8>5
	6	33	29,73	83,71			
	7	33	9,27	70,87			
KP	5	22	123,09	44,44	3,051	0,031*	8>5
	6	33	148,06	48,31			
	7	33	142,64	42,38			
	8	43	155,70	38,80			

*p<0,01, p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin TM, H, %H, TM-H ve KP'ı sınıflara göre incelendiğinde, TM puanı açısından sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmamıştır. H puanı değerlendirildiğinde 5. ve 8. sınıflar arasında 8.sınıflar lehine anlamlı fark vardır ($p<0,05$). %H açısından 5. ve 8. sınıflar arasında 8.sınıflar lehine anlamlı fark vardır ($p<0,05$). TM-H açısından 5. ve 8. sınıflar arasında 8.sınıflar lehine anlamlı fark vardır ($p<0,05$). KP açısından 5. ve 8. sınıflar arasında 8.sınıflar lehine anlamlı fark vardır ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yaşına göre 3 yıl ve daha az spor yaşına sahip olanlar ve 4 yıl ve daha fazla spor yaşına sahip olanlar olarak değerlendirildiğinde elde edilen grup farkları tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Spor yaşına göre dikkat puanlarının bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılması.

		n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
TM	3 ve Daha Az Yıldır Sporcu	36	161,08	60,45	-1,835	0,072
	4 ve Daha Fazla Yıldır Sporcu	19	188,89	36,18		
H	3 ve Daha Az Yıldır Sporcu	36	164,17	47,01	3,447	0,001*
	4 ve Daha Fazla Yıldır Sporcu	19	120,26	40,53		
%H	3 ve Daha Az Yıldır Sporcu	36	1,3765	1,51	1,936	0,058
	4 ve Daha Fazla Yıldır Sporcu	19	0,6952	0,36		
TM-H	3 ve Daha Az Yıldır Sporcu	36	-3,08	88,82	-3,002	0,004*
	4 ve Daha Fazla Yıldır Sporcu	19	68,63	74,54		
KP	3 ve Daha Az Yıldır Sporcu	36	129,83	47,01	-3,447	0,001*
	4 ve Daha Fazla Yıldır Sporcu	19	173,74	40,53		

* $p<0,01$, $p<0,05$

Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yaşına göre TM, H, %H, TM-H ve KP ortalama, standart sapma ve aralarındaki farkın anlamlılığı incelendiğinde, TM sayısında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark yoktur ($t= -1,835$; $p>0,05$). H sayısında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark vardır ($t= 3,447$; $p<0,05$). %H'da üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark yoktur ($t= 1,936$; $p>0,05$). TM-H sayısında üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında anlamlı fark vardır ($t=-3,002$; $p<0,01$). Üç yıl ve daha az zamandır spor yapanlar ile dört yıl ve daha fazla zamandır spor yapanlar arasında KP açısından da $p<0,01$ düzeyinde anlamlı fark vardır ($t= -3,447$; $p<0,01$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin dikkatinin değerlendirilmesinde; öğrencilerin sınıflara ve spor yapma sürelerine göre TM, H, %H, TM-H ve KP ortalama, standart sapma ve aralarındaki farkın anlamlılığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre işaretlenen madde, hata, hata yüzdesi, işaretlenen doğrular ve konsantrasyon performansı değerlendirildiğinde, 5. ve 8. sınıflar arasında hata, hata yüzdesi, işaretlenen doğrular ve

konsantrasyon performansı açısından $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark vardır. Bu durum öğrencilerin ortaokula başladığı sınıf ile son sınıf arasındaki dikkat değişiminin anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı biçimde hata sayılarındaki anlamlı düşüş de dikkat performansı açısından geliştiklerini göstermektedir.

Brickenkamp and Zillmer (1998) 3132 okul çocuğunun d2 dikkat testi sonuçlarının Alman standardizasyonu için çocuk normatif verilerini bildirmiştir. Bu veriler incelendiğinde 13-14 yaş aralığında 65-209 aralığında konsantrasyon puanı olduğunu ve persentil değerleri bu aralıkta olduğu belirtilmiştir. Bu değerler incelendiğinde araştırmamız bulgularının beşinci sınıflar için 25'lik, altıncı sınıflar için 50'lik yedinci sınıflar için 50'lik ve sekizinci sınıflar için de 75'lik persentilde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların konsantrasyon performansları persentil aralığı sınıf düzeyi arttıkça yükselmiştir. Bu aşından araştırma bulguları Brickenkamp and Zillmer (1998) ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin dikkat performansı bileşenleri, spor yaşına göre üç yıldan daha az spor yaşına sahip olanlar ve dört yıl ve daha fazla spor yaşına sahip olanlar olarak incelendiğinde; toplam işaretlenen madde sayısında anlamlı fark yoktur. Bu durum her sınıf düzeyindeki öğrencilerin benzer sayılarda işaretleme yaptıklarını düşündürmektedir. Aynı biçimde yüzde hata oranları açısından da benzer bir durum ile karşılaşılmıştır. Gruplar arasında hata, işaretlenen doğru sayısı ve konsantrasyon performansı açısından da $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı fark vardır. Bu durum spor ile daha fazla zaman geçirmiş çocukların dikkat açısından daha az hata yaptığını göstermektedir. Doğru işaretlenenlerin sayısı incelendiğinde, iki grup arasında spor süresi daha fazla olan grubun puanının anlamlı biçimde daha iyi olduğu belirlenmiştir. Konsantrasyon puanının artıyor olması dikkatin de arttığının bir göstergesidir ve spor yapma süresi fazla olan öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğunu görülmüştür.

Spor yapma süresi daha fazla olan öğrencilerin bazı dikkat performansı puanlarının anlamlı biçimde daha iyi olması sporun dikkatin üzerinde olumlu etkisinin olabileceğini göstermektedir. Çağlar ve Kuruç (2006)'un belirttiği gibi sporda iyi performans sergilemenin önemli yollarından biri dikkati toplama ve konsantrasyondur. Sonuç olarak öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça dikkat seviyelerinin arttığı ve spor yapma süresinin dikkatin gelişmesini olumlu etkileyebileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Brickenkamp, R. & Zillmer, E. (1998). The D2 test of attention. Seattle: Hogrefe & Huber Publishers.
- Cherry, E. C. (1953). Some experiments on the recognition of speech, with one and with two ears. *Journal of the Acoustical Society of America*, 25, 975–979.
- Çağlar E. ve Koruç Z. (2006). d2 dikkat testinin sporcularda güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe J. Of Sport Sciences* 17 (2), 58-80.
- Gözalın, E. (2013). Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının dikkat ve dil becerilerine etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gözalın, E. ve Koçak N. (2014). Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocukların kelime bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel Sayı II): 115-121.
- Karaduman, B. D. (2004). Dikkat toplama eğitim programının ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin dikkat toplama düzeyi, benlik algısı ve başarı düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Levitin, Daniel J. (2002) *Foundations of cognitive psychology*. Philip G. Zimbardo and Richard J. Gerrig, Perception. Core Readings. Part V. Chapter 7 Pg.148., Cambridge, Massachusetts, USA: The MIT Press.
- Orhan, İ., Aktop A., Pekaydın Y. (2018). An investigation of hand-eye coordination, attention, balance and motor skill in school children. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. 42,11-18. <http://dx.doi.org/10.15405/epsbs.2018.06.02.2>.
- Öztürk, B. (1999). Öğrenme ve öğretilmede dikkat. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 144.
- Rapp, G. (1982). *Aufmerksamkeit und Konzentration: erklärungsmo-delle, störungen, handlungsmöglichkeiten*. BadHeilbrunn: Klinkhart.
- Spreen, O., Strauss, E. (1998). *A compendium of neuropsychological tests (2nd Edition)*. Oxford University Press, New York, USA.
- Toker, M. Z. (1993). Visual algı testi d2'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Yantis, S. (1993). Stimulus-driven attentional capture. *Current Directions in Psychological Science*, 2(5), 156–161. doi:10.1111/1467-8721.ep10768973.